

RUR och God ekonomisk hushållning

Resultatutjämningsreserv | Balanskravsutredning

Sveriges
Kommuner
och Regioner

RUR och God ekonomisk hushållning

Resultatutjämningsreserv | Balanskravsutredning

Upplysningar om innehållet:

Robert Heed tfn 08-452 71 41

Hans Stark tfn 08-452 77 50

© Sveriges Kommuner och Regioner

2:a upplagan, oktober 2020

isbn 978-91-7585-557-8

Omslagsfoto Peter Rutherhagen

Grafisk form och produktion Elisabet Jonsson

Typsnitt Georgia och Arial.

Förord

I kommunallagen finns ett regelverk för hur kommuner och regioner ska sköta sin ekonomiska förvaltning. Där beskrivs bland annat att kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Vidare anges att mål och riktlinjer för ekonomi och verksamhet som har betydelse för god ekonomisk hushållning ska beslutas av fullmäktige. Reglerna för det så kallade balanskravet anger hur ekonomiska underskott ska beräknas och regleras.

Från och med 2013 finns det i kommunallagen en möjlighet att under vissa förutsättningar reservera delar av ett positivt resultat i en resultatutjämningsreserv (RUR).¹ Denna reserv kan sedan användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel, under förutsättning att årets resultat efter balanskravsjusteringar är negativt. RUR är frivillig att tillämpa, de kommuner och regioner som gör det måste besluta om hur reserven ska hanteras. Hur man avser att reservera och disponera medel till/från RUR ska framgå av de riktlinjer för god ekonomisk hushållning som fullmäktige fastställt. Det finns alltså ett lokalt tolkningsutrymme för hur hanteringen ska utformas.

Med denna skrift vill vi informera om vad regelverket innebär och kommentera vissa delar av tillämpningen. Vår ambition är inte att normera hur regelverket ska tillämpas, utan att ge ett inspel om tillämpningen till våra medlemmar. I våra kommentarer har vi valt att relativt strikt följa propositionens intentioner med regelverket.

Skriftens första upplaga, ”RUR i praktiken”, togs fram när reglerna om RUR infördes 2013. Sedan dess har en ny kommunallag (2017) och en ny lag om kommunal bokföring och redovisning (2019) kommit. Av bland annat denna anledning har vi sett ett behov av uppdatering. Vi har i denna upplaga gjort vissa förtydliganden utifrån den praxis som uppstått sedan reglerna infördes och även ändrat rubriken för skriften till ”RUR och God ekonomisk hushållning” för att bättre spegla innehållet.

Stockholm, den 9 september 2020

Niclas Johansson
Sektionschef
Avdelningen för ekonomi och styrning
Sveriges Kommuner och Regioner

¹ Kommunala resultatutjämningsreserver (prop. 2011/12:172).

Innehåll

Inledning	5
Regelverket kring God ekonomisk hushållning och RUR	5
Om god ekonomisk hushållning	6
Lokala riktlinjer för god ekonomisk hushållning	9
Lagen	9
Resultatutjämningsreserv (RUR)	11
Lagens syfte med RUR	11
Lokalt syfte med RUR	12
Lokala riktlinjer för reservering till RUR	12
Lokala riktlinjer för disponering av RUR	13
Budget och tillämpning av RUR under löpande år	14
Årsredovisning och förvaltningsberättelse med balanskravsutredning	18
Bilaga 1 Kommunallagen, kapitel 11	20
11 kap. Ekonomisk förvaltning	20
Bilaga 2 Lagen om kommunal bokföring och redovisning (11 kap 10–11 §§)	23

Inledning

Vi inleder skriften med en kort information om lagstiftningen kring god ekonomisk hushållning och resultatutjämningsreserver. Därefter följer en sammanfattning av regelverket om god ekonomisk hushållning. Sedan informerar och resonerar vi lite mer utförligt om reglerna; framför allt om riktlinjer för god ekonomisk hushållning inklusive hantering av resultatutjämningsreserver samt om hur en balanskravsutredning ska göras.

Fördjupade frågeställningar kring mål och riktlinjer för verksamheten som är av betydelse för god ekonomisk hushållning behandlas dock inte i den här rapporten.

Regelverket kring God ekonomisk hushållning och RUR

Det främsta syftet med reglerna för RUR² som infördes år 2013 är att kommuner och regioner i balanskravsutredningen ska få möjligheter att utjämna intäkter över tid och därigenom få bättre förutsättningar att möta effekterna av konjunkturvariationer. De viktigaste nyheterna från och med 2013 kan sammanfattas med följande punkter.

Kommunallagen (2017:725, kap 11)

- Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning.
- Om vissa angivna förutsättningar är uppfyllda får kommuner och regioner i balanskravsutredningen reservera och disponera medel till/från en resultatutjämningsreserv (RUR). Om RUR ska användas måste riktlinjerna för god ekonomisk hushållning även omfatta hanteringen av en sådan reserv.
- Ökad tydlighet att balanskravet avser ett specificerat balanskravsresultat.

Lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) (2018:597, kap 11)³

- Det är obligatoriskt att i förvaltningsberättelsen upprätta en balanskravsutredning av ett specificerat resultat efter balanskravsjusteringar samt ett balanskravsresultat som inkluderar förändringar av resultatutjämningsreserven i de fall disponering eller reservering gjorts.
- Förvaltningsberättelsen ska innehålla utvärdering av om målen för en god ekonomisk hushållning har uppnåtts. Från och med 2019 och LKBR gäller att utvärderingen ska omfatta koncernen och kommunen/regionen.
- RUR finns inte med i resultaträkningen utan hanteras i den till bokföringen sidordnade balanskravsutredningen. I balansräkningen specificeras RUR som en delpost i Eget kapital.

² 11 kap kommunallagen finns i sin helhet i bilaga 1. Reglerna i LKBR kring balanskravsresultatet finns i bilaga 2.

³ Se även Rådet för kommunal redovisnings (RKR) rekommendation R15 Förvaltningsberättelse.

Om god ekonomisk hushållning

Det har sedan lång tid funnits regler med innebörden att kommuner och regioner ska hushålla med sina resurser och sträva efter att få ut så mycket som möjligt av varje använd krona. Lagstiftningen har över tiden haft varierande utformning. Ett par milstolpar är kraven på god ekonomisk hushållning och balanskravet. Lagen om kommunal redovisning infördes år 1998, liksom balanskravet i kommunallagen.⁴ Balanskravet började gälla år 2000. Lagstiftningen om god ekonomisk hushållning infördes 1992 och förtydligades år 2005.⁵ Kraven på riktlinjer för god ekonomisk hushållning och reglerna om resultatutjämningsreserv kom 2013⁶. Den nya lagen om kommunal bokföring och redovisning gäller från 2019⁷.

Hela regelverket och tillämpningen av det har med tiden blivit relativt komplicerat. För att förstå och tillämpa reglerna behöver man utöver lagarna läsa förarbeten och kommentarer.⁸ Vissa regler är detaljerade och precisa, medan andra innehåller få detaljregleringar vilket ger kommuner och regioner stor frihet för lokala tillämpningar. Inom ramen för det kommunala självstyret, lagstiftningen och utifrån de egna förutsättningarna behöver varje kommun/region definiera vad som är god ekonomisk hushållning och sätta finansiella mål och verksamhetsmål med betydelse för ”den goda ekonomiska hushållningen”.

För att ge en helhetsbild av nu gällande lagstiftning gör vi här en sammanfattning av strukturen och de centrala beståndsdelarna i regelverket som gäller idag, år 2020.

God ekonomisk hushållning och balanskravet

”Kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer.” Så uttrycks denna grundläggande princip i 11 kap 1 § kommunallagen. I samma paragraf anges att fullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning.

Riktlinjerna bör enligt förarbetena även innehålla en uttolkning av vad god ekonomisk hushållning betyder för kommunen/regionen och hur den mer konkret kan uppnås.

God hushållning handlar om att styra ekonomi och verksamhet både i ett kortare och i ett längre tidsperspektiv. Om kostnaderna i ett längre perspektiv överstiger intäkterna innebär det att kommande generationer får betala för denna överkonsumtion. Normalt sett ska ekonomin visa på ett positivt resultat på en nivå som gör att förmögenheten inte urholkas av inflation eller av för låg självfinansieringsgrad av investeringar. Målsättningen för nivåerna på exempelvis ekonomiskt resultat, skuldsättning och förmögenhet ska beslutas lokalt av varje kommun och region, utifrån lokalt rådande förutsättningar.

⁴ Den kommunala redovisningen (prop. 1996/97:52) samt Vissa kommunalekonomiska frågor (prop. 1999/2000:115)

⁵ God ekonomisk hushållning i kommuner och landsting (prop. 2003/04:105)

⁶ Kommunala resultatutjämningsreserver (prop. 2011/12:172)

⁷ En ändamålsenlig kommunal redovisning (prop. 2017/18:149)

⁸ Se även Hushållning i lagens namn, SKL 2005, www.skr.se. Klicka på Ämnen, Ekonomi, God ekonomisk hushållning

Balanskravet innebär att intäkterna varje år måste balansera kostnaderna. Blir balanskravsresultatet negativt måste det återställas inom tre år.

Finansiella mål

Enligt kommunallagen ska kommuner och regioner i samband med budgeten ange finansiella mål för ekonomin som är av betydelse för god ekonomisk hushållning. Målen ska följas upp i förvaltningsberättelsen i årsredovisning och delårsbokslut. Revisorerna ska göra en bedömning om resultaten i årsbokslut och delårsrapport är förenliga med beslutade finansiella mål.

Mål och riktlinjer för verksamheten

Lagen innefattar även krav på att resurserna i verksamheten används till rätt saker och att de utnyttjas på ett effektivt sätt. Därför ska även för verksamheten anges mål och riktlinjer som är av betydelse för god ekonomisk hushållning. Även här får de enskilda kommunerna och regionerna själva välja hur dessa mål och riktlinjer ska formuleras. Förvaltningsberättelsen ska för kommunen och koncernen innehålla en utvärdering av om målen och riktlinjerna för verksamheten har uppnåtts och följts.

Balanskravsutredning

I årsredovisningens förvaltningsberättelse ska en balanskravsutredning upprättas. Av denna utredning ska det framgå vilka justeringar av årets resultat som gjorts för att räkna fram dels ”Årets resultat efter balanskravsjusteringar”, dels ”Balanskravsresultat” där man tagit hänsyn till ev. reservering till eller disponering från RUR.

I förvaltningsberättelsen ska även en redovisning av ”Balanskravsresultat att reglera” göras om man har ett negativt resultat som ska återställas. I RKR:s rekommendation R15 Förvaltningsberättelsen visas hur balanskravsresultatet ska beräknas. I delårsrapportens förvaltningsberättelse ska en bedömning göras av balanskravsresultatet utifrån helårsprognosen. Även i budgeten bör en balanskravsutredning göras.

När man har ett negativt balanskravsresultat

Om man i delårsrapporten för ett budgetår ser en risk för ett negativt balanskravsresultat är det lämpligt att redan då inleda förberedelser för att återställa resultatet och i ett tidigt skede planera inför arbetet med att ta fram en åtgärdsplan.

Om en kommun eller en region i sin årsredovisning konstaterar ett balanskravsunderskott för året stadgar regelverket att underskottet ska regleras senast efter tre år. Ett underskott som till exempel uppstår för år 2020 ska således vara reglerat senast år 2023. Fullmäktige ska anta en åtgärdsplan för hur en reglering ska ske. Beslut om en åtgärdsplan bör fattas snarast efter det att ett negativt resultat konstaterats i bokslutet.

Av förvaltningsberättelsen ska framgå:

- upplysningar om när och på vilket sätt kommunen eller regionen avser att göra en reglering av ett negativt resultat,
- de synnerliga skäl som åberopas för att helt eller delvis inom tre år inte reglera ett negativt resultat och,

- uppgift om negativa resultat från tidigare år som kvarstår att återställa.

Synnerliga skäl att inte reglera negativt balanskravsresultat

Balanskravsresultatet räknas fram i en till resultaträkningen sidoordnad balanskravsutredning. Där görs justeringar av ett antal angivna kostnader och intäkter (vissa realisationsvinster och -förluster, orealiserade vinster och förluster i värdepapper, återföring av orealiserade vinster och förluster i värdepapper). I förekommande fall ska även RUR hanteras i denna utredning.

Enligt lagstiftningen kan det även finnas synnerliga skäl som gör att man inte behöver reglera ett underskott.⁹ I förarbetena till lagreglerna ges ett antal exempel på företeelser som kan vara sådana skäl.

- Den finansiella ställningen är så stark¹⁰ att det kan vara försvarbart att under en tid gå med ett planerat underskott.
- Omstruktureringskostnader av engångskaraktär i samband med större strukturförändringar av verksamheten som på sikt leder till ett effektivare resursutnyttjande och god ekonomisk hushållning.
- Andra skäl som kan försvaras med ett mycket väl motiverat resonemang om god ekonomisk hushållning.

Det är tillåtet att budgetera med ett underskott för årets resultat i resultaträkningen om man kan hänvisa till synnerliga skäl i enlighet med punkterna ovan.

Om synnerliga skäl för att inte återställa ett negativt resultat åberopas ska dessa enligt rekommendation R15 Förvaltningsberättelse anges tydligt. Justeringar som görs med åberopande av synnerliga skäl ska inte påverka det redovisade balanskravsresultatet utan hanteras efter balanskravsresultatet i förvaltningsberättelsen.

Resultatutjämningsreserver

Från 2013 är det möjligt att reservera till eller disponera medel från en resultatutjämningsreserv, RUR. Om man vill tillämpa denna möjlighet ska man besluta om hur hanteringen av RUR ska gå till. Denna hantering ska framgå av riktlinjerna för god ekonomisk hushållning för kommunen eller regionen.

⁹ 11 kap 13 § kommunallagen: "Fullmäktige får besluta att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras om det finns synnerliga skäl."

¹⁰ Prop. 2003/2004:105: "Om en finansiell analys visar att det finns ett eget kapital med realiserbara tillgångar av en omfattning som överstiger rimliga krav på finansiell handlingsberedskap, ska en minskning av kapitalet kunna ske på ett planerat sätt."

Lokala riktlinjer för god ekonomisk hushållning

Lagen

Av 11 kap 1 § kommunallagen framgår att ”Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen eller regionen.” Om kommunen eller regionen har en resultatutjämningsreserv ska riktlinjerna även omfatta hanteringen av den.

I kommunallagen anges (11 kap 6 §) att en budget ska innehålla en plan för verksamheten och i planen ska anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. För ekonomin skall anges de finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning.

Enligt förarbetena är det angeläget att riktlinjerna för god ekonomisk hushållning (11 kap 1 §) slår fast principer och avser det strategiska, mer långsiktiga perspektivet, det vill säga längre än det budgetperspektiv på ett år eller den plan för tre år som behandlas i 11 kap. 4 §. Riktlinjerna bör även innehålla en uttolkning av vad god ekonomisk hushållning betyder för kommunen respektive regionen och hur de mer konkret kan uppnås. Vidare kan de långsiktiga målen för god ekonomisk hushållning beskrivas. Dessa kan sedan vara utgångspunkt för de mål och riktlinjer för verksamhet och ekonomi som avses i 11 kap 6 §.

Fullmäktiges lokala riktlinjer för god ekonomisk hushållning

Kommentarer: Kommuner och regioner har sedan tidigare mål och riktlinjer för sin verksamhet och finansiella mål för sin ekonomi i enlighet med 11 kap 6 §. Reglerna om riktlinjer ger kommuner och regioner anledning att anlägga ett mer långsiktigt perspektiv på sin ekonomiska styrning. Riktlinjerna bör enligt vår uppfattning behandlas som ett separat beslutssärande. De kan också samordnas med budgetbeslutet men då bör riktlinjerna explicit framgå på ett tydligt sätt. Eftersom riktlinjerna handlar om långsiktighet bör man sträva efter en bred politisk förankring.

För att knyta ihop det långsiktiga, strategiska perspektivet med styrningen på kort sikt behöver det finnas en tydlig koppling mellan riktlinjer för god ekonomisk hushållning samt mål och riktlinjer med betydelse för god ekonomisk hushållning i årsbudget. Frågor som kommuner och regioner kan ställa sig när man ska formulera sig kring god ekonomisk hushållning kan exempelvis vara dessa sju:

1. Hur ser de demografiska förutsättningarna och andra omvärldsfaktorer ut framöver?
2. Hur påverkar det kostnader och intäkter?
3. Hur ser den finansiella ställningen ut idag? Ska den förbättras eller kan den ligga på nuvarande nivå?
4. Vilka resultatnivåer behövs för att nå den önskade finansiella ställningen?
5. Vad får ovan angivna nivåer för konsekvenser för omfattning och finansiering av verksamheten?
6. Vad får ovan angivna nivåer för konsekvenser för omfattning och finansiering av investeringar?

7. Hur kan RUR användas i den långsiktiga planeringen?

I praxis ser dessa beskrivningar ut på många olika sätt. Men de finansiella målen innehåller ofta ambitionsnivåer för några av följande storheter:

- Resultatnivå
- Nivå för eget kapital eller soliditet
- Självfinansieringsgrad för nya investeringar
- Nivå för skattesats
- Krav på nämnder och företag

Dessa beskrivningar bör i riktlinjerna ha ett långsiktigt perspektiv för att sedan i årsbudget konkretiseras i ett kortsiktigt perspektiv.

Om kommunen eller regionen väljer att använda sig av RUR ska riktlinjerna för god ekonomisk hushållning även innehålla riktlinjer för hantering av RUR. Riktlinjerna bör i denna del reglera när medel ska reserveras, hur medlen får användas och villkoren för användning.

Resultatutjämningsreserv (RUR)

Lagens syfte med RUR

Syftet med resultatutjämningsreserven är enligt förarbetena till lagtexten att ge en möjlighet för kommuner och regioner att utjämna intäkter över en konjunkturcykel. Syftet med RUR är alltså att kunna bygga upp en reserv under goda tider för att senare, under vissa omständigheter, kunna utnyttja denna när till exempel skatteunderlagsutvecklingen är svag. RUR ska därigenom vara ett sätt att kunna arbeta med mer långsiktiga mål än balanskravets fokus på ett kalenderår i taget.

I likhet med statens överskottsmål för finansiellt sparande på en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel ska RUR kunna vara ett instrument för kommuner att hantera och utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

Om en kommun eller en region ska ha en RUR måste fullmäktige, i riktlinjerna för god ekonomisk hushållning, ange hur reserven ska hanteras. Förutom de minimiregler som ska vara uppfyllda för att få göra en reservering ges inte någon närmare precisering i lagen. Enligt författningskommentarerna bör riktlinjerna om reserveringen kopplas till resultatmål och ekonomisk ställning.

Med RUR kan kommunen eller regionen vid en tillfällig intäktsdämpning undvika kortsiktiga neddragningar av verksamheter som eventuellt senare måste byggas upp igen. Avsikten med RUR är inte, enligt förarbetena, att möjliggöra en överbeskattning där delar av överskotten årligen sparas för framtiden. RUR ska inte heller göra det möjligt att under en längre tid ha en nivå på skatteuttaget som är lägre, eller en kostnadsnivå som är högre, än vad som är långsiktigt hållbart, utifrån riktlinjerna för god ekonomisk hushållning.

Enligt Finansutskottet var ett av motiven bakom införandet av RUR att minska motiven för ”bokslutspolitik”, det vill säga att genom redovisningsmässigt tveksamma avsättningar reservera medel för framtida kostnader. Tveksam tillämpning av redovisningsprinciper äventyrade enligt utskottet redovisningens trovärdighet.¹¹

När reglerna om RUR infördes år 2013 fanns det en möjlighet att reservera överskott upparbetade från och med räkenskapsåret 2010. Sedan dess är det inte möjligt att retroaktivt reservera medel. Det innebär att om RUR införs idag så finns det inte stöd i lagen för att reservera medel retroaktivt.

Principerna om RUR bygger på en reservering till RUR grundad på erhållna skatteintäkter och generella statsbidrag. Utifrån vår tolkning av lag och förarbeten blir därför inte reglerna för RUR tillämpliga på kommunalförbund utan omfattar endast kommuner och regioner.

¹¹ Finansutskottets betänkande 2012/13:FiU15.

Lokalt syfte med RUR

Kommentarer: Om kommunen eller regionen har behov av att specificera sitt generella syfte med RUR utöver vad lagstiftningen anger kan det anges under denna rubrik i riktlinjerna. Ett sätt att beskriva detta kan vara att reserverna ska kunna användas i en balanskravsutredning när en svag utveckling av skatteunderlaget gör att man redovisar ett negativt resultat efter balanskravsjusteringar.

Nedan följer några frågor som kommunen eller regionen inledningsvis kan ställa sig när man ska formulera sina riktlinjer för hanteringen av RUR.

1. Ser vi några fördelar med att använda RUR i vår ekonomistyrning?
2. Ser vi några nackdelar med att använda RUR i vår ekonomistyrning?
3. Har vi någon anledning att sätta upp högre krav än de angivna minimivärdena för när reserveringar till RUR ska tillåtas?
4. I vilka situationer får disponeringar från RUR göras?
5. I vilka situationer får disponeringar från RUR *inte* göras?

Lokala riktlinjer för reservering till RUR

Lagen (11 kap 14 §, andra stycket kommunallagen)

Reservering till en resultatutjämningsreserv får göras med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar som överstiger 1 procent av summan av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Om kommunen eller regionen har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser, ska gränsen för reservering i stället uppgå till det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar som överstiger 2 procent av summan av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.

Lagen ställer alltså upp ett minimikrav för reservering och en kommun eller region med svagare finansiell ställning (soliditet) har alltså mindre utrymme att avsätta medel till RUR. Förarbetena anger att man därutöver lokalt även bör göra en bedömning över vad som är ett rimligt resultatkrav för att till exempel klara framtida reinvesteringar utan att ta upp nya lån, och väga in andra viktiga faktorer vid bedömningen av resultatkravet.

Lokal tillämpning

Kommentarer: Här bör man beskriva under vilka förutsättningar man avser att göra reserveringar till RUR. Man kan strikt följa lagstiftningens miniminivåer, (enprocents- respektive tvåprocentsregeln), men det kan också vara så att man utifrån sina finansiella mål kommer fram till att man sätter upp högre gränsvärden. Exempelvis kan en investeringstung kommun, som redan i utgångsläget har en hög skuldnivå, i sina riktlinjer behöva välja högre procentsatser än lagens minimikrav. Man behöver i så fall göra en avvägning för att i första hand långsiktigt konsolidera ekonomin och först därefter reservera medel till RUR. Även om RUR är en del av eget kapital så kan det vara viktigt att komma ihåg att medlen i RUR förbrukas när reserven disponeras.

I tabellen nedan visas effekterna på Eget kapital vid några olika nivåer avseende reservering till RUR. I exemplet tänker vi oss att årets resultat är + 15,9 miljoner kronor och att årets resultat efter balanskravsjusteringar uppgår till + 18,2. Skatteintäkter och statsbidrag uppgår till 480 miljoner kronor. Kommunen har positiv soliditet med hänsyn till samtliga pensionsåtaganden, så det högsta belopp som får reserveras till RUR är 11,1 miljoner kronor. (Årets resultat: 15,9 miljoner kronor. Minus 4,8 miljoner kronor, det vill säga 1 % av skatter och statsbidrag.)

Tabell 1. Exempel, avsättning till RUR vid alternativa gränobelopp

Belopp i miljoner kronor

	Belopp	Eget kapital	
		RUR	Övrigt EK
Årets resultat	+ 15,9		
1 % av skatter och bidrag (max)	4,8	11,1	4,8
2 % av skatter och bidrag	9,6	6,3	9,6
3 % av skatter och bidrag	14,4	1,5	14,4

Enligt propositionen bör riktlinjerna också ange hur stor reserven högst får vara. Ett sådant tak kan exempelvis formuleras som en andel av skatteintäkter och generella bidrag.

Vidare bör, enligt förarbetena, beslut om kommande års reservering fattas i samband med budgetbeslutet. I samband med årsredovisningen fastställs den verkliga reserveringen.

Lokala riktlinjer för disponering av RUR

Lagen (11 kap 1 och 14 §§ kommunallagen)

”Medel från en resultatutjämningsreserv får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.” Någon närmare precisering än så görs inte i lagen. Däremot anger förarbetena att de närmare kriterierna bör beslutas på lokal nivå.

Analogt med reservering fastställs disponering av medlen i årsredovisningen.

Beslut om att använda medel från RUR i samband med budget och årsredovisning kan endast bli föremål för en begränsad laglighetsprövning, det vill säga om beslutet har kommit till på ett lagligt sätt (KL 13 kap 8 §).

Lokal tillämpning

Kommentarer: Här blir det aktuellt att beskriva när kommunen eller regionen kan tillåta sig att disponera tidigare reserverade medel. I praktiken är det svårt att definiera hur en konjunkturcykel ser ut (både på förhand och i efterhand), hur omfattande den är och att slå fast hur en utjämning av konjunkturen ska gå till.

Ett sätt att mera strikt definiera detta kan vara att tillämpa propositionens exempel, det vill säga att gå direkt på utvecklingen av det underliggande skatteunderlaget. Enligt förarbetena kan en prognos av det årliga underliggande skatteunderlaget för riket, jämfört med den genomsnittliga utvecklingen de senaste tio åren, användas som riktvärde för när uttag ska få göras ur RUR. Om prognosen understiger genomsnittet får reserven användas. Enligt propositionen kan en disponering budgeteras om

prognosen under budgetarbetet understiger det tioåriga genomsnittet. Av nedanstående tabell framgår vilka år som RUR – enligt dessa kriterier – skulle kunna tas i anspråk, det vill säga när differensen är negativ åren 2020– 2021.

Tabell 2. Rikets underliggande skatteunderlagsutveckling; tioårigt genomsnitt samt årlig ökning i procent per år. Baseras på SKR:s prognos från 2020-08-24.

Procentuell utveckling

	2020	2021	2022	2023
Snitt 10 år	4,0	4,0	3,7	3,7
Årlig ökning	2,9	1,3	3,9	4,0
Differens	-1,2	-2,7	0,2	0,2

Källa: Skatteverket och SKR.

En annan förutsättning är att medlen från RUR ska täcka negativa resultat, det vill säga inte mer än vad som krävs för att balanskravsresultatet ska komma upp till noll. Detta gäller såväl i budgeten som i årsredovisningen. Två kriterier ska alltså vara uppfyllda:

1. förändringen av årets underliggande skatteunderlag ska understiga den genomsnittliga och,
2. balanskravsresultatet ska vara negativt och reserven får användas för att nå upp till ett nollresultat (eller så långt som reserven räcker).

Eftersom man aldrig vet hur lång en lågkonjunktur blir kan det i vissa fall vara lämpligt att spara en del av reserven till kommande år. På så sätt kan man mellan åren arbeta med olika kombinationer av åtgärder i verksamheten och disponering av RUR. En sådan lokal regel kan vara att x till y procent av reserven får tas i anspråk det första året, resten nästkommande år.

Budget och tillämpning av RUR under löpande år

Utnyttjande av RUR och finansiella mål

Med utgångspunkt i förarbetena så bör de årliga finansiella målen kunna påverkas och förändras ett år när kommunen/regionen avser att utnyttja medel i RUR. Hur detta ska ske rent praktiskt är svårt att utläsa av lag eller förarbeten.

Vid ett planerat utnyttjande av RUR är det rimligt att de årliga finansiella målen justeras utifrån de effekter som vikande intäkter ger på resultat och ställning. Utgångspunkten för detta måste vara en analys av de finansiella förutsättningarna för budgetåret med utgångspunkt i riktlinjer och långsiktiga mål för god ekonomisk hushållning.

För att klara kravet på balans mellan intäkter och kostnader i budget och redovisning är det tillräckligt att RUR utnyttjas med ett belopp som motsvarar vad som krävs för att få ett balanskravsresultat där det är balans mellan intäkter och kostnader. De kortsiktiga finansiella målen i budget kan alltså sättas utifrån detta. Utgångspunkten måste dock vara att det finns en analys av hur resultatet påverkas av vikande intäkter som RUR är avsett att utjämma och att nyttjandet av RUR sätts utifrån denna prognos i årsbudget. En liknande analys behöver göras i årsredovisningen då också ett ev. utnyttjande av RUR ska fastställas.

Samtidigt som de kortsiktiga målen kan justeras utifrån de ändrade förutsättningar som en lågkonjunktur innebär så behöver de långsiktiga målen för ekonomin ses över. De utmaningar som investeringsnivåer och kassaflöden på grund av pensionsutbetalningar innebär torde finnas kvar som utgångspunkt för målen även under/efter en lågkonjunktur och behöver hanteras i den långsiktiga finansiella planeringen.

Rutiner för hur de finansiella målen på kort och lång sikt ska revideras i samband med att RUR disponeras kan med fördel beskrivas i de riktlinjer för RUR som ska fastställas av fullmäktige.

Exempel – Hantering av RUR och finansiella mål i budget

I detta exempel tittar vi isolerat på resultatmålet. Övriga finansiella mål kan, men behöver inte påverkas av att resultatmålet tillfälligt sätts lägre än de långsiktiga målen. En djupare analys av de kortsiktiga finansiella målen behöver därför göras i den egna organisationen.

I exemplet har vi utgått från ett resultatmål på 1 procent. Detta är bara ett exempel och ska inte på något sätt ses om normerande för vad som är ett rimligt resultatmål i kommuner och regioner. Finansiella mål måste alltid sättas utifrån de egna finansiella och verksamhetsmässiga förutsättningarna.

Förutsättningar:

- Kommunen har i riktlinjerna för RUR angett att en förutsättning för nyttjande av RUR är att skatteunderlagsutvecklingen ska understiga den genomsnittliga utvecklingen för de senaste tio åren.
- Kommunen har ett långsiktigt resultatmål på 1 procent.
- Den prognostiserade skatteunderlagsutvecklingen för riket nästkommande år understiger den genomsnittliga utvecklingen av skatteunderlaget för de senaste tio åren.
- Detta påverkar kommunens intäkter i form av skatter och statsbidrag och kommunen bedömer att ett positivt resultat inte är möjligt att uppnå.
- I budget sätts därför resultatmålet till $-0,5\%$ för år 1 och 2 i planperioden och att man dessa år klarar balanskravet genom nyttjande av RUR. År 3 räknar man med en viss återhämtning.
- Kommunen har tidigare avsatt medel till RUR och för att klara balanskravsresultatet planerar man att utnyttja RUR under år 1 och 2 så att budgeterat balanskravsresultat blir 0.

Tabell 3. Exempel, hantering av RUR i budget

Procent och miljoner kronor

	Utfall År -1	Budget år 0	Budget år 1	Budget år 2	Budget år 3
Resultatmål i % av skatter och statsbidrag	1%	1%	-0,5%	-0,5%	0,5%
Skatteintäkter	451	460	461	464	474
Generella statsbidrag	195	199	200	201	205
Årets resultat	9,5	6,6	-3,3	-3,3	3,4
Tidigare avsatt till RUR	8,0	11,0	11,0	7,7	4,4
Årets avsättning till RUR	-3,0	0,0			
lanspråktagande av RUR			3,3	3,3	
Balanskravsresultat	6,5	6,6	0,0	0,0	3,4
Summa RUR	11,0	11,0	7,7	4,4	4,4

Exempel – Löpande uppföljning och delårsbokslut

I samband med behandling av delårsbokslut och bokslutsprognoser kan man behöva fatta beslut om en omprövning av reservering respektive disponering. Om det krävs åtgärder i verksamheterna kan dessa eventuellt vägas av mot att disponera RUR – under förutsättning att skatteunderlagsprognosen och det prognostiserade resultatet tillåter det. Om man väljer att besluta om RUR löpande under året, eller om man endast fattar beslut om RUR i samband med årsbudget och årsredovisning, beror på hur man i övrigt arbetar med sin interna ekonomistyrning.

I tabell 4 nedan följer ett skissartat exempel över hur den löpande hanteringen kan gå till. Förutsättningarna är att det finns en ingående RUR på 80 och att det initialt finns en negativ differens mellan skatteunderlagets tioåriga genomsnitt och den senaste prognosen för år 2021 (som i tabell 1). Även årets resultat är negativt. Det enda som händer över den här tiden är att skatteunderlagsprognosen ändras. Mellan november 2020 och augusti 2021 sker en försämring, därefter förbättras skatteunderlagsprognosen påtagligt och i bokslutsprognosen överstiger den det tioåriga genomsnittet. Samtidigt får de åtgärder som beslutats i delårsbokslutet fullt genomslag och förbättrar resultatet med 15. I exemplet har i riktlinjerna för god ekonomisk hushållning beslutats att högst 80 procent av RUR får användas första året, därför uppgår ”medel från RUR” till 64 i delårsbokslutet per augusti 2021.

Tabell 4. Exempel på tillämpning av RUR under löpande år

Belopp i miljoner kronor

Beslut	Ramar 2021	Budget 2021	Delårsbok- slut 2021	Bokslut 2021
Tidpunkt	Juni 2020	Nov 2020	Aug 2021	Mars 2022
Förändring av skatteunderlagsprognosen ¹		0	-50	80
Är "RUR-villkoret" uppfyllt? ²	Ja	Ja	Ja	Nej
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	-100	-50	-100	-5
Beslut om åtgärder i verksamheten ³	50		15	
Medel från RUR	50	50	64	0
Balanskravsresultat	0	0	-21	-5

1. Jämfört med senaste prognos, med start i juni 2020.

2. Det vill säga om räkenskapsårets skatteunderlagsprognos understiger det tioåriga genomsnittet.

3. De beslutade åtgärderna i verksamheten i samband med rambeslut och delårsbokslut får fullt genomslag i budget respektive bokslut.

Exemplet visar hur man aktivt kan använda sig av RUR för att på så sätt mildra konsekvenserna för verksamheten. Om det sedan visar sig att skatteunderlaget utvecklas bättre än förväntat minskar behovet av att använda RUR. I det här fallet får RUR inte användas över huvud taget i bokslutet eftersom prognosen för skatteunderlagsutvecklingen vid bokslutstillfället överstiger det tioåriga genomsnittet. Balanskravsresultat blir därmed negativt, trots att det finns medel i RUR.

Ett alternativt exempel, med avseende på bokslutet, är att skatteunderlagsprognosen i bokslutet ligger kvar på samma nivå som i augusti 2021. Det betyder att "Årets resultat efter balanskravsjusteringar" blir -85, och att 64 kan disponeras från RUR. För kommande år återstår 16 i RUR.

Årsredovisning och förvaltningsberättelse med balanskravsutredning

I förvaltningsberättelsen ska, enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning, en utvärdering göras om de mål och riktlinjer som avses i 11 kap 6 § kommunallagen uppnåtts och följts. Även den ekonomiska ställningen ska utvärderas. Dessutom är det obligatoriskt att sammanställa en så kallad balanskravsutredning som definierar "Årets resultat efter balanskravsjusteringar" och i förekommande fall redovisar förändringen av RUR. Av denna balanskravsutredning ska "Balanskravsresultat" framgå. Uppställningen av balanskravsresultatet regleras i LKBR 11 kap 10 § och normeras i rekommendation R15 Förvaltningsberättelse. Nedan visas hur en sådan beräkning ska ställas upp. Denna uppställning ska ses om en fullständig uppräknings av de poster som ska ingå vid beräkningen av balanskravsresultatet. Detta innebär att inga andra poster får ingå i beräkningen av balanskravsresultatet.

Tabell 5. Balanskravsutredning

Belopp i miljoner kronor

	Exempel ¹
Årets resultat enligt resultaträkningen	+100
– samtliga realisationsvinster	–10
+ realisationsvinster enl. undantagsmöjlighet	+4
+ realisationsförluster enl. undantagsmöjlighet	+3
+/- orealiserade vinster och förluster i värdepapper	+1
+/- återföring av orealiserade vinster och förluster i värdepapper	0
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	+98
– reservering av medel till resultatutjämningsreserv	–28
+ användning av medel från resultatutjämningsreserv	0
Balanskravsresultat	+70

1. I exemplet antas att kommunen har ett negativt eget kapital inklusive hela pensionsåtgandet så att 2-procentsregeln blir tillämplig. I exemplet motsvarar 2 procent av skatter och bidrag 70 miljoner kronor. Kommunen får alltså maximalt reservera den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar som överstiger 70 miljoner kronor. Kommunen väljer att reservera det maximala beloppet, 28 miljoner kronor, till RUR.

Av förvaltningsberättelsen ska det även framgå om kommunen/regionen har kvar negativa balanskravsresultat att reglera från tidigare år. Exempel på hur detta kan sammanställas finns i rekommendation R15 Förvaltningsberättelse.

Om vi utgår från exemplet ovan och antar att det finns ett oregerat negativt balanskravsresultat på 50 miljoner kronor från tidigare år kan en balanskravsutredning kompletteras med ytterligare rader under balanskravsresultatet.

Tabell 6. Exempel, sammanställning negativa resultat att återställa

Belopp i miljoner kronor

	Exempel ²
Balanskravsresultat	+70
IB ackumulerade ej återställda negativa resultat	-50
- Varav från 20X9	-30
- Varav från 20X0	-20
Summa	+20
UB ackumulerade ej återställda negativa resultat	0

Finns det inget underskott från tidigare att reglera behövs inte denna redovisning i tabellform. Det räcker i så fall att skriva att man inte har något balanskravsunderskott att återställa.

Hur en balanskravsutredning analyseras, och hur analysen av mål och riktlinjer utformas, måste dock anpassas efter de lokala förutsättningarna. I praktiken kommer det att uppstå en mängd olika företeelser beroende av hur utfallet blir, men också beroende på hur den lokala ekonomistyrningen är utformad.

Det finns vissa möjligheter att hänvisa till så kallade synnerliga skäl för att inte reglera ett negativt balanskravsresultat eller för att reglera det under en längre tid än tre år. (Se avsnittet "Om god ekonomisk hushållning".) Om synnerliga skäl åberopas så påverkas inte det redovisade balanskravsresultatet utan sådana skäl hanteras efter balanskravsresultatet i förvaltningsberättelsen.

Om synnerliga skäl för att inte återställa ett negativt resultat åberopas ska dessa anges tydligt enligt rekommendation R15 Förvaltningsberättelse.

Eget kapital

Enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning (6 kap 2 §) ska en resultatutjämningsreserv redovisas som en delpost under Eget kapital i balansräkningen. Eftersom reserven enbart är en delpost ska inte förändringar av reserven redovisas över resultaträkningen. Förändringarna hanteras som beskrivits ovan i den sidoordnade balanskravsutredningen.

Uppställningen av "Eget kapital" i balansräkningen ska ha följande utseende.

- A. Eget kapital
 - I. Årets resultat
 - II. Resultatutjämningsreserv
 - III. Övrigt eget kapital

Bilaga 1 | Kommunallagen, kapitel 11

11 kap. Ekonomisk förvaltning

Mål för den ekonomiska förvaltningen

1 § Kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–6 §§. Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen eller regionen. Om kommunen eller regionen har en sådan resultatutjämningsreserv som avses i 14 §, ska riktlinjerna även omfatta hanteringen av den.
Lag (2019:835).

Medelsförvaltningen

2 § Kommuner och regioner ska förvalta sina medel på ett sådant sätt att krav på god avkastning och betryggande säkerhet kan tillgodoses. *Lag (2019:835).*

3 § Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för medelsförvaltningen.

4 § Fullmäktige ska utöver vad som följer av 3 § besluta om riktlinjer för förvaltningen av medel avsatta för pensionsförpliktelser. I riktlinjerna ska det anges hur medlen ska förvaltas. Tillåten risk vid placering av medlen ska då fastställas. Det ska också anges hur uppföljning och kontroll av förvaltningen ska ske.

Budgetens innehåll

5 § Kommuner och regioner ska varje år upprätta en budget för nästa kalenderår (budgetår).

Budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna.

Undantag från andra stycket får göras

1. i den utsträckning som medel från en resultatutjämningsreserv tas i anspråk enligt 14 §, eller
2. om det finns synnerliga skäl.

Lag (2019:835).

6 § I budgeten ska skattesatsen och anslagen anges. Av budgeten ska det vidare framgå hur verksamheten ska finansieras och hur den ekonomiska ställningen beräknas vara vid budgetårets slut. De finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning ska anges.

Budgeten ska även innehålla en plan för verksamheten under budgetåret. I planen ska det anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning.

Budgeten ska också innehålla en plan för ekonomin för en period av tre år. Budgetåret ska då alltid vara periodens första år. Planen ska innehålla sådana finansiella mål som anges i första stycket.

7 § Fullmäktige får besluta att inte anvisa några medel till en nämnd.

Budgetprocessen

8 § Förslag till budget ska upprättas av styrelsen före oktober månads utgång. Förslag till budget för revisorernas verksamhet ska upprättas av fullmäktiges presidium senast vid samma tidpunkt.

Om det finns särskilda skäl för det, får budgetförslaget upprättas i november månad. I så fall ska styrelsen före oktober månads utgång föreslå skattesatsen för den kommunalskatt eller regionskatt som ingår i den preliminära inkomstskatten under det följande året. *Lag (2019:835)*.

9 § Styrelsen bestämmer när övriga nämnder senast ska lämna in sina särskilda budgetförslag till styrelsen.

10 § Budgeten fastställs av fullmäktige före november månads utgång.

De år då val av fullmäktige har hållits i hela landet ska budgeten fastställas av nyvalda fullmäktige.

11 § Om budgeten på grund av särskilda skäl inte kan fastställas före november månads utgång, ska fullmäktige ändå fastställa skattesatsen och, i förekommande fall, avgiftssatsen för begravningsavgiften enligt 9 kap. begravningslagen (1990:1144) inom denna tid.

Budgeten ska därefter fastställas före december månads utgång. Fullmäktige får då fastställa en annan skatte- eller avgiftssats än den som har bestämts tidigare.

Reglering av balanskravsresultat

12 § Om balanskravsresultatet enligt 11 kap. 10 § lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det regleras under de närmast följande tre åren.

Fullmäktige ska anta en åtgärdsplan för hur regleringen ska ske.

Beslut om reglering ska fattas senast i budgeten det tredje året efter det år då det negativa balanskravsresultatet uppkom. *Lag (2018:600)*.

13 § Fullmäktige får besluta att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras om det finns synnerliga skäl.

Resultatutjämningsreserver

14 § Kommuner och regioner får till en resultatutjämningsreserv reservera medel som får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

Reservering får göras med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar enligt 11 kap. 10 § lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning, som överstiger

1. en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, eller
2. två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, om kommunen eller regionen har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser. *Lag (2019:835)*.

Utgiftsbeslut under budgetåret

15 § Om fullmäktige beslutar om en utgift under löpande budgetår, ska beslutet också innefatta en anvisning om hur utgiften ska finansieras.

Delårsrapport

16 § Fullmäktige ska behandla minst en delårsrapport som upprättats enligt 13 kap. 1 § lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning.

Styrelsen ska inom två månader efter utgången av den period av räkenskapsåret som delårsrapporten omfattar överlämna delårsrapporten till fullmäktige och revisorer.

Lag (2018:600).

Räkenskaper

17 § Styrelsen och övriga nämnder ska fortlöpande föra räkenskaper över de medel som de förvaltar.

18 § Styrelsen bestämmer när övriga nämnder senast ska redovisa sin medelsförvaltning under föregående budgetår till styrelsen.

Årsredovisning

19 § När styrelsen har fått övriga nämnders redovisningar, ska den upprätta en årsredovisning.

20 § Årsredovisningen ska lämnas över till fullmäktige och revisorerna snarast möjligt och senast den 15 april året efter det år som redovisningen avser.

21 § Årsredovisningen ska godkännas av fullmäktige. Det ska ske innan fullmäktige beslutar om ansvarsfrihet enligt 5 kap. 24 §.

Förbud mot pantsättning

22 § Kommuner och regioner får inte upplåta panträtt i sin egendom till säkerhet för en fordran.

Vid förvärv av egendom får de dock överta betalningsansvaret för lån som tidigare har tagits upp mot säkerhet av panträtt i egendomen. *Lag (2019:835).*

Underrättelse om skattesats

23 § Bestämmelser om skyldighet för styrelsen att underrätta vissa myndigheter om skattesatsen och om avgiftssatsen för begravningsavgiften finns i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.

Bestämmelser om kommunal redovisning

24 § Bestämmelser om bokföring och årsredovisning finns i lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning.

Lag (2018:600).

Bilaga 2 | Lagen om kommunal bokföring och redovisning (11 kap 10–11 §§)

Balanskravsutredning

10 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om dels årets resultat efter balanskravsjusteringar, dels detta resultat med justering för förändring av resultatutjämningsreserven (balanskravsresultat).

Balanskravsjusteringar görs genom att följande uppgifter inte beaktas vid beräkningen av årets resultat:

1. realisationsvinster som inte står i överensstämmelse med god ekonomisk hushållning,
2. realisationsförluster till följd av försäljning som står i överensstämmelse med god ekonomisk hushållning,
3. orealiserade vinster och förluster i värdepapper, och
4. återföring av orealiserade vinster och förluster i värdepapper.

Negativt balanskravsresultat

11 § Om balanskravsresultatet enligt 10 § för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det i förvaltningsberättelsen för det året anges när och på vilket sätt det negativa balanskravsresultatet ska regleras enligt 11 kap. 12 § kommunallagen (2017:725).

Om fullmäktige har beslutat att en sådan reglering inte ska ske, ska en upplysning lämnas om skälen för detta.

En upplysning ska också lämnas om hur tidigare räkenskapsårs negativa balanskravsresultat har reglerats och om det balanskravsresultat som återstår att reglera.

RUR och God ekonomisk hushållning

Resultatutjämningsreserv | Balanskravsutredning

Från och med 2013 finns det i kommunallagen en möjlighet att reservera delar av ett positivt resultat i en resultatutjämningsreserv (RUR). Denna reserv kan sedan användas i balanskravsutredningen för att jämna ut intäkter över en konjunkturcykel.

RUR är frivillig att tillämpa. Men de kommuner och regioner som tänker göra det måste besluta om hur reserven ska hanteras. Hanteringen ska framgå av de riktlinjer för god ekonomisk hushållning som fullmäktige ska besluta om.

Utöver möjligheter att tillämpa RUR tar rapporten upp andra frågor med bäring på god ekonomisk hushållning.

Rapporten är en uppdatering av skriften ”RUR i praktiken” från 2013.

RUR och God ekonomisk hushållning är gratis och kan enbart laddas ner från Sveriges Kommuner och Regioners webbplats: www.skr.se.

ISBN 978-91-7585-557-8
Ladda ned från webbutik.skr.se

Post SE-118 82 Stockholm | Besök Hornsgatan 20
Telefon +46 8 452 70 00 | www.skr.se